

ZPRÁVY Z KNIHOVNY NÁRODNÍHO MUZEA

WORKSHOP MOŽNOSTI DIGITÁLNÍ PREZENTACE KRAMÁŘSKÝCH TISKŮ (Nová budova Národního muzea, 21. listopadu 2018)

Obr. 1. Účastníci workshopu v Národním muzeu.

Ve středu 21. listopadu 2018 proběhl v Národním muzeu workshop s názvem *Možnosti digitální prezentace kramářských tisků*. S trochou nadsázky lze mluvit o druhém ročníku, neboť jsme tematicky, organizačně i personálně navázali na loňské pracovní setkání o potřebách digitalizace muzejních sbírek v Pardubicích *Muzea ve virtuálním světě*.¹ Workshop zahájil zástupce hostitelské instituce, ředitel Knihovny Národního muzea Mgr. Martin Sekera, Ph.D. Poté následovaly příspěvky jednotlivých přednášejících. Jejich prezentace jsou k dispozici rovněž na stránkách digitální knihovny *Špalíček*.²

Účastníci workshopu reprezentovali v podstatě tři různé přístupy ke zpracovávání a zpřístupnění kramářských tisků v závislosti na spravovaných sbírkách, finančních a personál-

ních možnostech institucí. Mgr. Iva Bydžovská z Knihovny Národního muzea s Mgr. Olgou Čiperovou z AiP Beroun představily pokračování projektu *Špalíček*, Matěj Měříčka následně pohovořil o možnostech propojení dalších informačních zdrojů s digitální knihovnou prostřednictvím tvorby virtuálních výstav.

Na příkladu různých verzí moritátu o sedminásobné vraždě, uložených v Národním muzeu a muzeu ve Skutči, poukázal na důležitost spolupráce všech paměťových institucí při výzkumu kramářských tisků.³ Pracovníci brněnských institucí sdružených kolem grantového projektu *Kramářské písně v brněnských historických fondech*,⁴ které mezi přednášejícími reprezentoval Mgr. Jiří Dufka z Moravské zemské

¹ Dostupné z: <http://www.spalicek.net/?q=node/319>.

² Dostupné z: <http://www.spalicek.net/?q=node/2530>.

³ Výstava *Dvě muzea, jedna písnička*, dostupné z: <http://www.spalicek.net/?q=node/2517>.

⁴ Pro více informací srov. <https://www.muni.cz/vyzkum/projekty/39468>.

Obr. 2. Špalíček kramářských tisků (KNM KP Špal. 128) v původní lidové vazbě.

Píseň o dvou milencích, pro mládence a panny na světlo vydaná.
 KP 2209 - 1

Incipit
 Slyšte draží lidé málo, co se jest nedávno stalo.

Identifikace
 Signatura: KP 2209
 Současný vlastník: Knihovna Národního muzea (Všechny dokumenty)
 Česko, Praha
 Samostatný tisk
 Umoštění: s. 1-8

Klíčová slova
 Kramářská píseň; Sebevražda; Lásky; Manča; Malšovice (nyní část Hradce

Obsah
 Kramářská píseň o sebevraždě milenců v Malšovicích (nyní část Hradce Králo

Nápěv
 Zpívá se jako: Jeden kaprál od holánů.

Jazyk
 čeština

Původci
 Knihkupec: Pospíšil, Ladislav 1820 - 1891 (Hradec Králové)

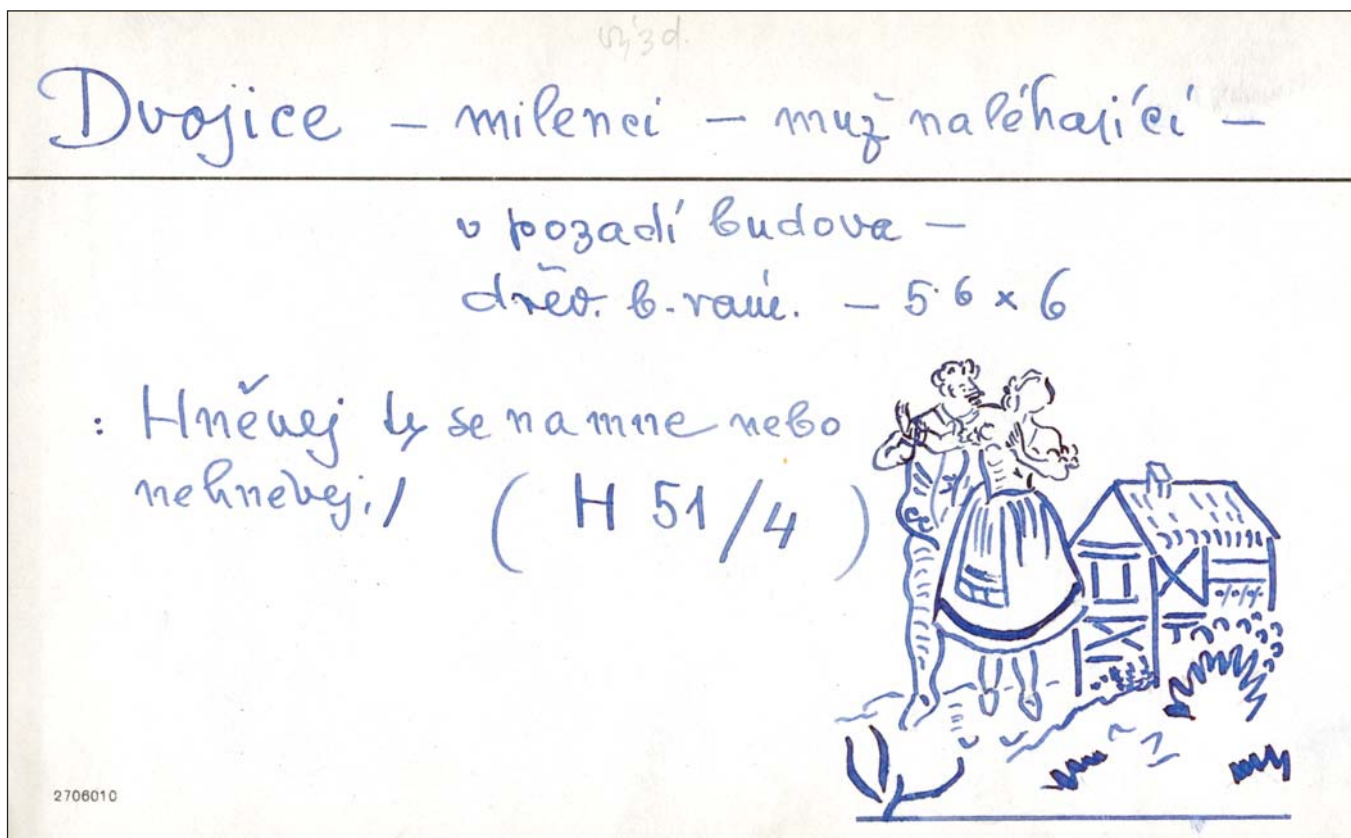
Impresum
 Tiskář: Pospíšil, Ladislav 1820 - 1891 (Hradec Králové)

Původ
 Datum: 1864

Fyzický popis
 Tisk
 Rozsah: [8] s.; 16", Tištěno per extensum.
 Sloky: 15 slok
 Zrcadlo tisku: 80 x 57 (v x š)
 Výtoba: Obrázek, bez rámu, voják a žena (motiv loučení). Rozměry: 46 x 53 (v x š)

Thumbnail image text:
 Píseň o dvou milencích, pro mládence a panny na světlo vydaná
 V Hradci Králové.
 Tištěno a f. vešláni u Ladislava Pospíšila, 1864.

Obr. 3. Vyhledávací rozhraní digitální knihovny Špalíček.

Obr. 4. Rukopisný lístek z katalogu ilustrací kramářských písní (cca polovina 20. století).

knihovny, prezentovali výsledky roční práce na projektu i plány do budoucna. Projekt orientovaný primárně na Moravu, dobře zajištěný jak po stránce finanční, tak personální, má ambici otevřít kramářské písně interdisciplinárnímu bádání. Regionální a menší muzea pak přednáškou reprezentovala PhDr. Markéta Skořepová, Ph.D., z Muzea Vysočiny Pelhřimov. Potěšitelné je především zjištění, že takto různě finančně i personálně vybavené instituce jsou ochotné a schopné spolupracovat a sdílet své poznatky. Boris Lehečka a Mgr. Tomáš Klimek, Ph.D., pak otevřeli téma transliterace historických textů pro potřeby prezentace na internetu i badatelské účely. V návaznosti na příspěvky se následná debata soustředila především kolem těchto otázek:

Jakým způsobem transliterovat či transkribovat kramářské písně?

Tuto otázku řeší jak projekt *Špalíček*, tak brněnské instituce. K tomuto tématu jsme si přizvali výše zmíněné Mgr. Tomáše Klímka, Ph.D., z Národní knihovny a Borise Lehečku z Ústavu pro jazyk český AV ČR, kteří mají s tvorbou edic bohaté zkušenosti z prostředí *Manuscriptoria*⁵ a tvorby *Vokabuláře webového*.⁶ Konkrétním výsledkem debaty byla shoda na nutnosti přijetí jednotných pravidel pro transliteraci kramářských tisků tak, aby výsledné texty odpovídaly potřebám jazykovědců a zachovávaly co nejvěrněji podobu originálu. Zároveň by tyto transliterované texty opět dle společně

domluvených pravidel byly transkribovány do podoby přístupné i laickému publiku. Takto upravené texty by se postupně měly stát součástí digitální knihovny *Špalíček*.

Jakým způsobem zpracovávat geografické autority?

Jak pracovníci Knihovny Národního muzea, tak brněnských institucí se v současnosti zabývají otázkou geografického rozšíření různých kramářských motivů. V praxi jde především o vyhledání místa děje kramářské písně, místa tisku a místa uložení tisku v současnosti, respektive jeho provenience. Z tohoto důvodu je nezbytné, aby geografické názvy byly jednoznačné a pro každou lokalitu unikátní. Požadavek na sjednocení rejstříků mimo jiné i geografických názvů vzešel od pracovníků Moravské zemské knihovny již v loňském roce na pracovním setkání v Pardubicích. Jako nejschůdnější cesta se jeví využití existujících souborů geografických autorit a jejich doplnění o další potřebné údaje, případně nové lokality. V současné době v Knihovně Národního muzea pracujeme na vytvoření dedikované autoritní databáze, která by tyto potřeby splňovala a zároveň byla kompatibilní s autoritní bází Národní knihovny. Databáze je vytvářena jako součást výzkumného cíle IP DKRVO oddělení knižní kultury Knihovny Národního muzea, zaměřeného na vztah tiskáren kramářských tisků a v textu uvedených geografických lokalit. V první fázi se zaměříme na tzv. zpravodajské písně, ve druhé bychom se rádi soustředili na poutní tisky a zároveň tímto způsobem pro-

⁵ Dostupné z: <http://www.manuscriptorium.com/cs>.

⁶ Dostupné z: <http://vokabular.ujc.cas.cz/informace.aspx?t=ovokabulari&o=ovokabulari>.

pojením s mapou zjednodušili odborné i laické veřejnosti přístup ke geografickým údajům v tiscích.

Jak popisovat ilustrace a tiskové ozdoby v kramářských písničích?

Tuto otázku nadnesl ve svém příspěvku Mgr. Jiří Dufka. Absence metodiky pro popis ilustrací a ozdob v kramářských tiscích je i v Knihovně Národního muzea dlouhodobě pocíťována. Jako náhrada slouží do jisté míry *Knihopis*, publikace PhDr. Markéty Holubové, Ph.D., *Katalog kramářských tisků II.* a lístkový katalog zpracovaný našimi předchůdci. Případná metodika pro popis ilustrací by značně usnadnila práci jak regionálním institucím, tak těm celonárodním.

Jak rozšiřovat spolupráci a zapojovat regionální muzea?

V letošním roce se nám podařilo navázat smluvní spolupráci s Městským muzeem Skuteč, Etnologickým ústavem AV ČR a Regionálním muzeem ve Vysokém Mýtě (byť vysokomýtské tisky ještě nebyly zveřejněny na *Špalíčku*). Spolupráci

mezi institucemi obecně komplikují rozdíly ve způsobu zpracování dat, využívání různých databázových systémů i obava z odlivu badatelů v případě, že prezentace sbírek bude probíhat mimo webové stránky dané instituce. Účastníci setkání se shodli, že institucionální spolupráce je nezbytná, a to jak na úrovni sdílení zkušeností a sjednocování metodik, tak na úrovni prezentace dat. Prezentace dat z různých institucí na jednom místě, na *Špalíčku*, umožní badatelům porovnávat větší množství tisků, nalézat snadněji souvislosti mezi nimi a objevovat i menší kolekce kramářských tisků, či jednotliviny, které se jinak ztrácí v databázích, katalozích či webech jednotlivých institucí. V konečném důsledku tak *Špalíček* může prostřednictvím odkazů přivést spolupracujícím institucím nové návštěvníky a badatele. Doufáme, že pracovní setkání v Praze přineslo prospěch všem zúčastněným a že navázaná spolupráce bude dále pokračovat. Budeme se těšit na další setkání v roce 2019.

Mgr. Matěj Měřička, Mgr. Iva Bydžovská a Michal Klacek